

**STAN CZYTELNICTWA
W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2022 ROKU**

Wojewódzka
Biblioteka
Publiczna
w Krakowie

INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO

MAŁOPOLSKA

Sieć bibliotek publicznych województwa małopolskiego tworzyły na koniec 2022 r.:

- 193 biblioteki publiczne,
- 510 filii bibliotecznych

Na terenie województwa funkcjonowało 27 punktów bibliotecznych.

W 2022 r. zlikwidowane zostały:

- Filia Tarnawa Dolna, Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Zembrzycach (pow. suski),
- Filia w Marcówce, Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Zembrzycach (pow. suski),
- Punkt biblioteczny nr 2 MBP w Tarnowie,
- Punkt biblioteczny w Szymbarku (pow. gorlicki, gm. Dominikowice).

Zawieszona była działalność:

- Multicentrum w Skawinie (pow. krakowski, gm. Skawina),
- Filii w Maruszynie (pow. nowotarski, gm. Szaflary),
- Ośrodka Kultury w Brzeszczach Biblioteki Publicznej w Jawiszowicach (pow. oświęcimski),
- Filii w Śleszowicach (pow. suski, gm. Zembrzyce),
- Punktu bibliotecznego w Kluczach (pow. olkuski, gm. Klucze).

ZBIORY BIBLIOTECZNE

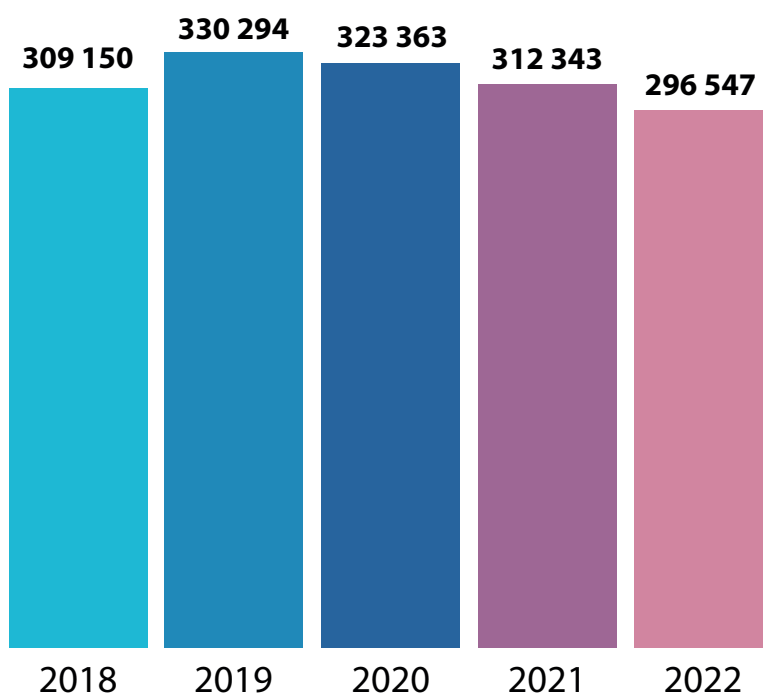
W 2022 r. zbiory bibliotek publicznych w Małopolsce zwiększyły się o:

- 399 572 książki,
- 1 650 czasopism oprawnych,
- 22 751 zbiorów specjalnych.

W tym zakupiono:

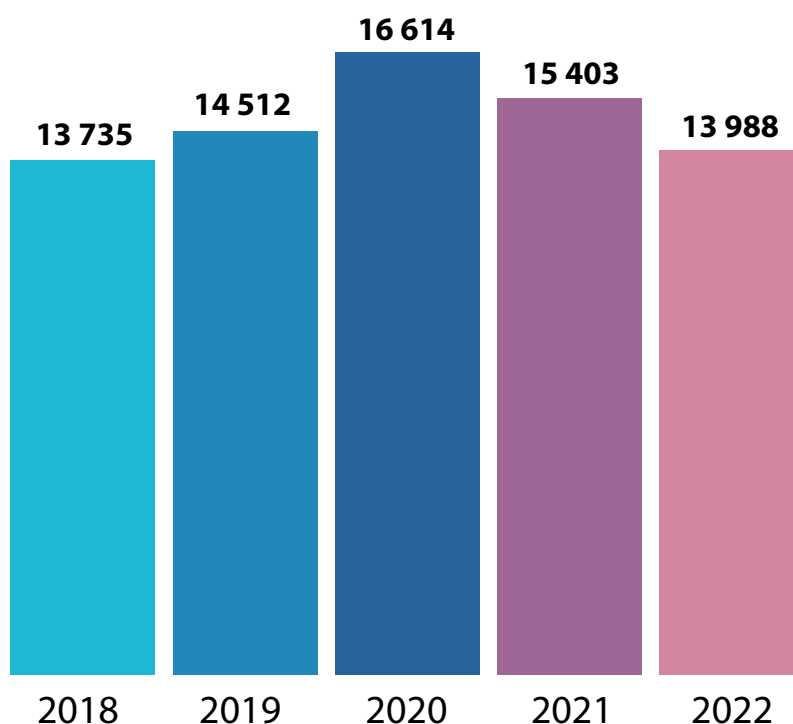
- 296 547 książek (z tego 35% z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego), w stosunku do roku 2021 oznacza to spadek o 5%.

ZAKUP KSIĄŻEK W LATACH 2018-2022 (W WOLUMINACH)

- 13 988 zbiorów specjalnych (9% z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego), w stosunku do roku 2021 oznacza to spadek o 9%.

ZAKUP ZBIORÓW SPECJALNYCH W LATACH 2018-2022 (W JEDN. INW.)

Wycofano z bibliotek 367 868 zbiorów (zniszczone, nieaktualne), w tym:

- 357 490 książek,
- 813 czasopism oprawnych,
- 9565 zbiorów specjalnych.

Ogółem stan zbiorów w bibliotekach na koniec 2022 r. wyniósł 11 507 757 wol.:

- 11 111 660 książek,
- 85 090 czasopism oprawnych,
- 311 007 zbiorów specjalnych.

Na zakup zbiorów w 2022 r. biblioteki publiczne województwa małopolskiego przeznaczyły 9 212 809 zł (wzrost o 5% w stosunku do roku poprzedniego).

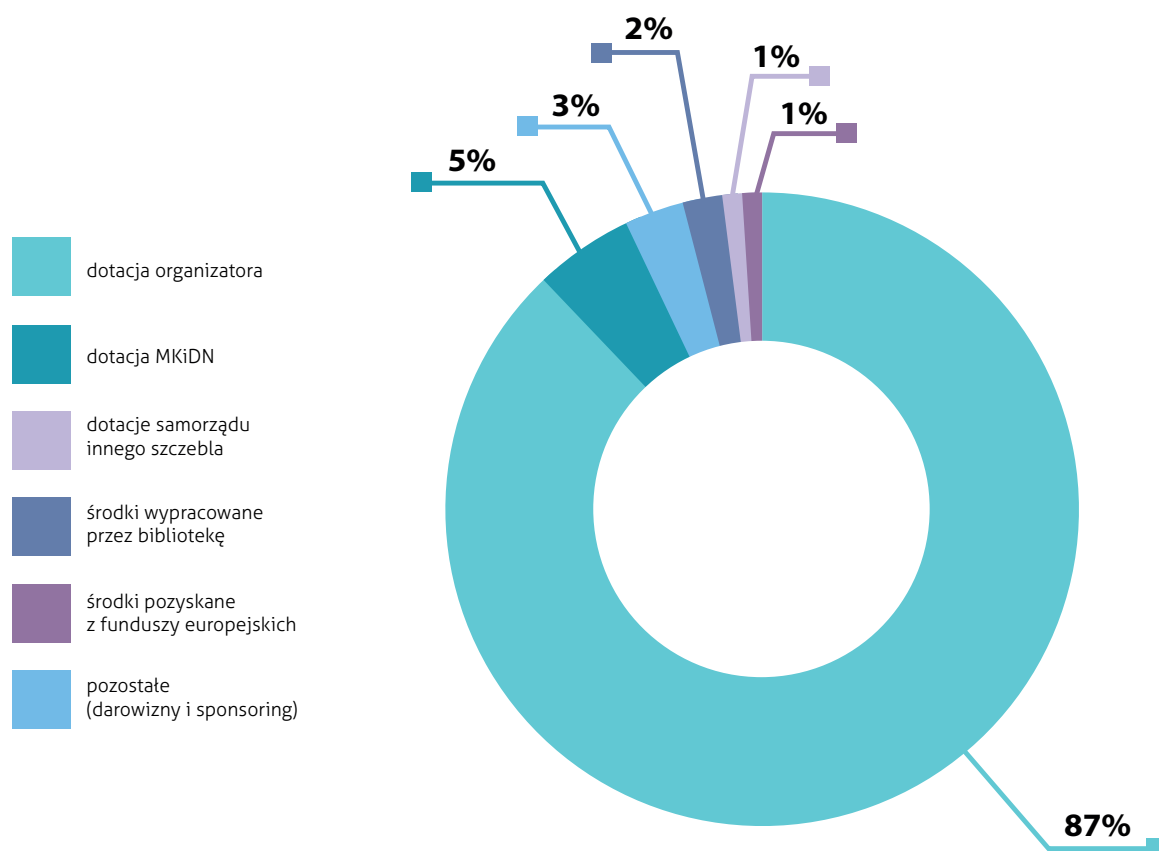
Wydatki na zakup zbiorów w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosły 269 zł.

Najwyższe wskaźniki, biorąc pod uwagę kwotę wydaną na zakup książek na 100 mieszkańców, osiągnęły:

BP Biecz	778
GBP w Jodłowniku	643
CK-BP w Sułoszowej	582
GBP w Bolesławiu (dąbr.)	564
GBP w Korzennej	544

Średnia cena zakupionej książki wyniosła 25 zł.

STRUKTURA BUDŻETU BIBLIOTEKI

Organizatorzy w 2022 r. zwiększyli dotacje dla bibliotek o 16%, z tego dotacje na zakup książek zwiększyły się o 3%, na zakup czasopism o 16%, na zakup zbiorów specjalnych o 18% a na zakup licencjonowanych zbiorów elektronicznych o 28%.

Ogółem budżety bibliotek w stosunku do roku 2021 zwiększyły się o 18%.

Wskaźnik zakupu książek w województwie w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniósł 9 wol.

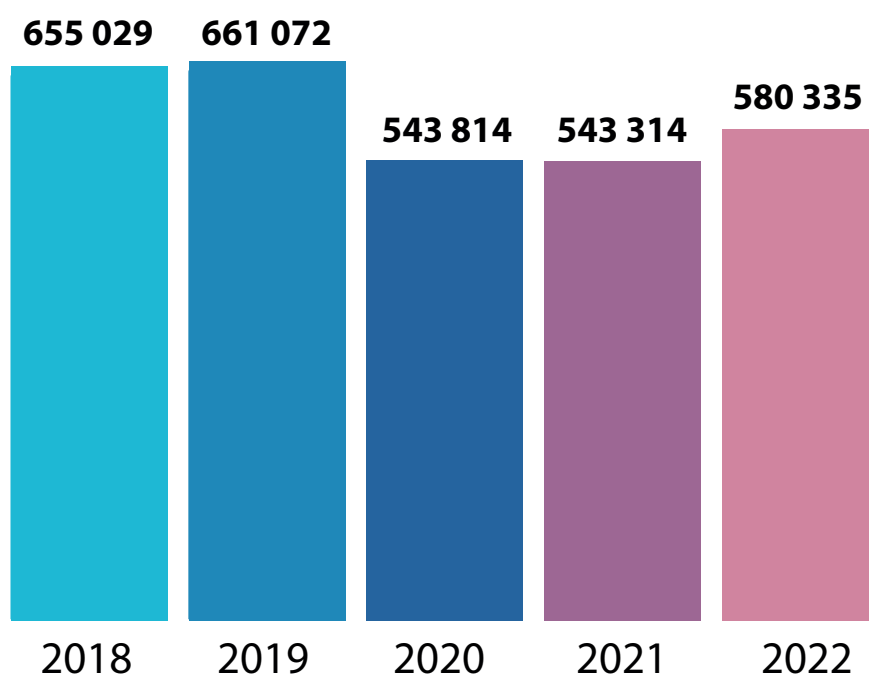
Biorąc pod uwagę ten wskaźnik wśród najlepszych bibliotek w 2022 r. znalazły się:

BP Biecz	30
GBP w Jodłowniku	30
CK-BP w Sułoszowej	28
GBP w Spytkowicach (wad.)	25
PGB w Pleśnej	24

CZYTELNICTWO

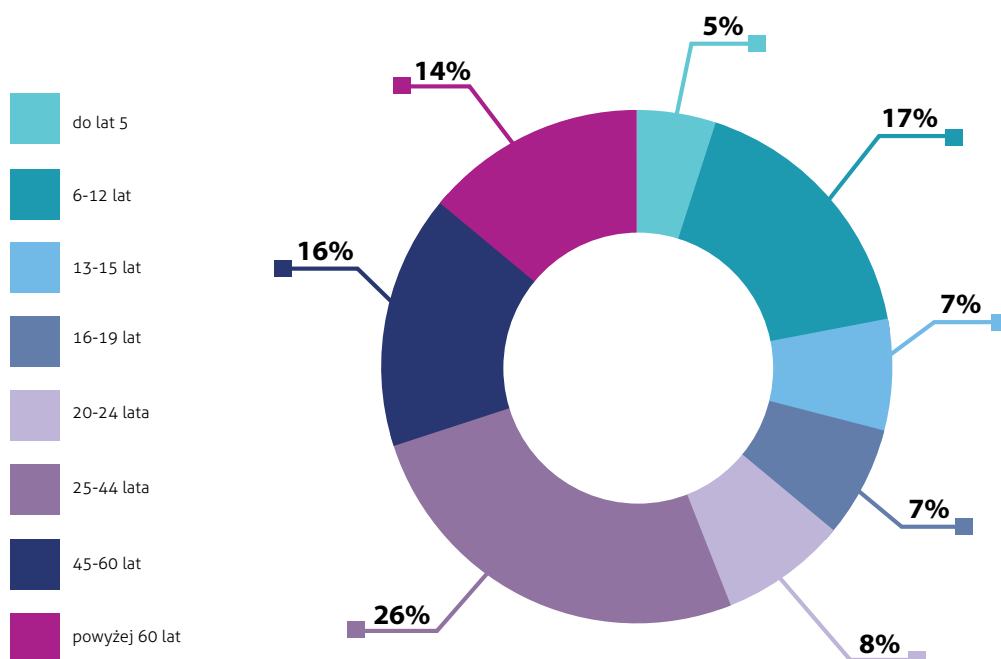
W bibliotekach publicznych województwa małopolskiego w 2022 r. zarejestrowano 580 335 czytelników, co stanowiło 17% mieszkańców województwa. Liczba ta w stosunku do roku 2021 jest wyższa o 37 021 osób (7%).

LICZBA ZAREJESTROWANYCH CZYTELNIKÓW W LATACH 2018-2022

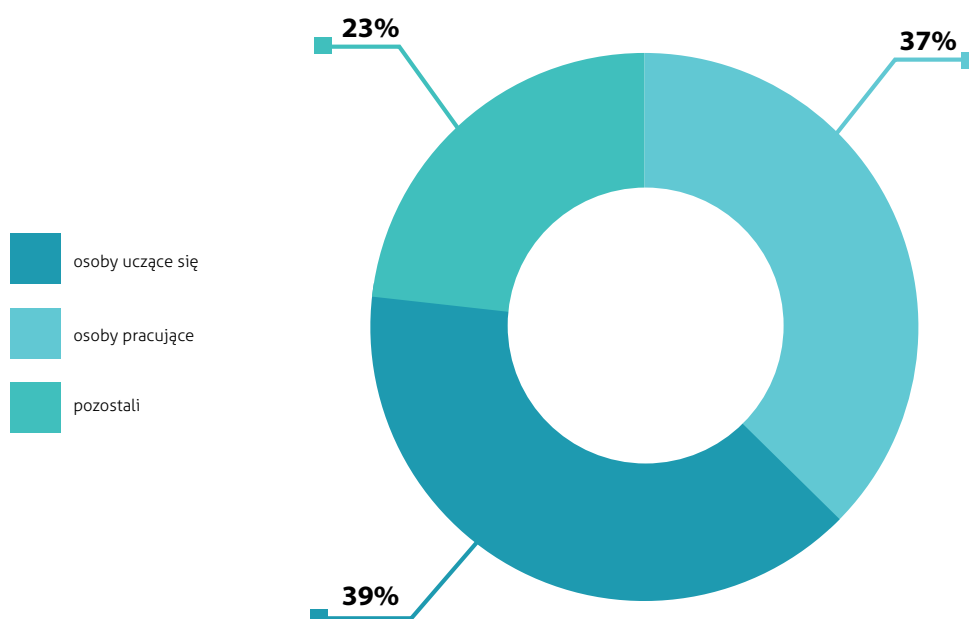
Dominującą grupą w bibliotekach publicznych województwa małopolskiego niezmiennie pozostają czytelnicy z przedziału wiekowego 25-44 lata, stanowiący 26% ogółu czytelników.

CZYTELNICI WG WIELU W 2022 ROKU WG WIEKU (W%)

W kategorii według zajęcia największą grupę stanowią osoby uczące się – 39% czytelników.

CZYTELNICI WEDŁUG ZAJĘCIA W 2022 ROKU (W%)

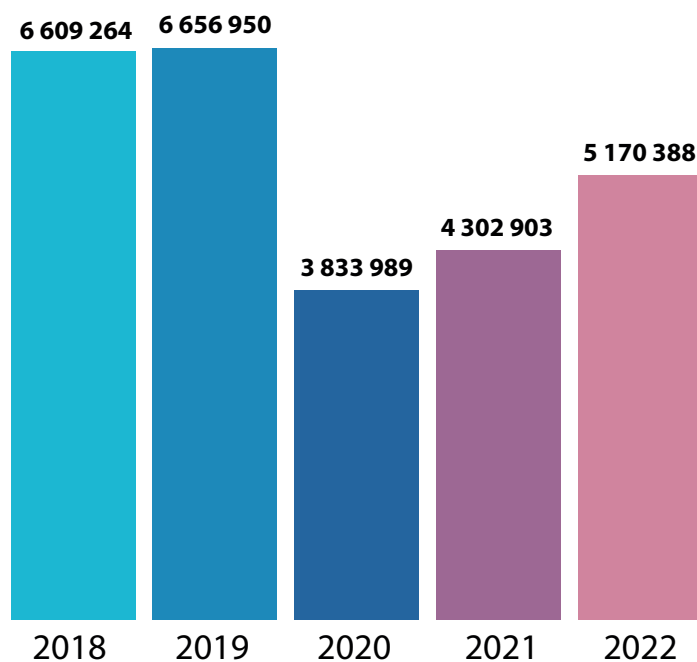

Najwyższy wskaźnik liczby czytelników w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2022 r. odnotowały:

PiMBP w Suchej Beskidzkiej	47
MBP w Grybowie	42
MBP w Limanowej	40
MBP w Bukownie	31
MBP w Niepołomicach	30

W 2022 r. biblioteki publiczne w Małopolsce odnotowały 5 170 388 wizyt osób korzystających z ich usług (wzrost o 20% w stosunku do roku 2021), w przeliczeniu na liczbę czytelników oznacza to, że każdy odwiedził bibliotekę 9 razy. Statystycznie, w 2022 r. każdy mieszkaniec województwa małopolskiego 1 raz odwiedził bibliotekę publiczną.

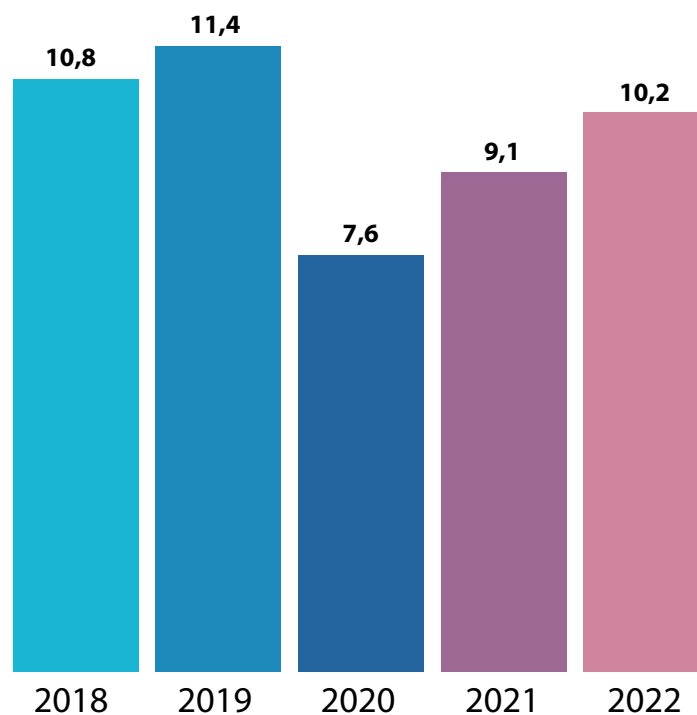
LICZBA ODWIEDZIN W LATACH 2018-2022

WYPOŻYCZENIA

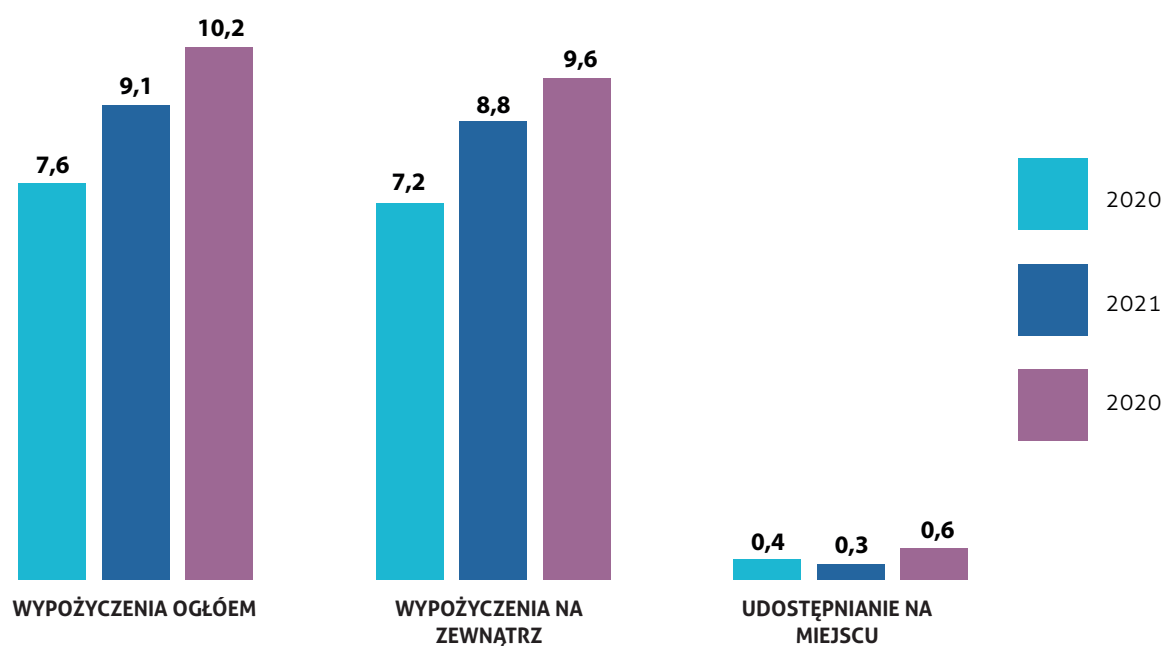
W bibliotekach publicznych w 2022 r. odnotowano: 10 210 376 wypożyczeń materiałów, z czego 9 614 726 to wypożyczenia na zewnątrz, 595 650 – udostępnienia na miejscu. W stosunku do roku 2021 liczba wypożyczonych zbiorów jest wyższa o 12%.

WYPOŻYCZENIA MATERIAŁÓW OGÓŁEM W LATACH 2018-2022 (W MLN)

Wzrost dotyczy zbiorów wypożyczanych na zewnątrz (o 10%) oraz udostępnień na miejscu (o 76%).

WYPOŻYCZENIA MATERIAŁÓW W LATACH 2020-2022 (W MLN)

Wskaźnik wypożyczeń na stu mieszkańców w 202 roku wyniósł 298 wol.

Najwyższy wskaźnik wypożyczeń w przeliczeniu na 100 mieszkańców odnotowały:

PiMBP w Suchej Beskidzkiej	821
MCKEiC w Grybowie	819
GBP w Ryglicach	789
GBP w Wierzchosławicach	728
MBP w Limanowej	658

OBSŁUGA SPECJALNYCH GRUP UŻYTKOWNIKÓW

Zdecydowana większość placówek w województwie małopolskim nie jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Jedynie 41% posiada wejścia dostosowane do potrzeb osób poruszających się na wózkach, wewnątrz dostosowanych jest 28% placówek.

Wśród czytelników bibliotek publicznych województwa małopolskiego w 2022 r. 14% stanowiły osoby po 60. roku życia. Biblioteki podejmują szereg działań mających na celu ułatwienie osobom starszym korzystania ze swoich zbiorów.

Przeważająca liczba bibliotek zapewnia specjalnym grupom czytelników lektury, dostarczając je w razie potrzeby do domów, za pośrednictwem bibliotekarzy, członków rodziny, sąsiadów. Biblioteki prowadzą obsługę czytelników z dysfunkcją wzroku, udostępniając zbiory książki mówionej. Przy bibliotekach działają związki i stowarzyszenia, które starają się ułatwić swoim członkom dotarcie do interesującej literatury. Biblioteki w Małopolsce współpracują ze świetlicami socjoterapeutycznymi, domami pomocy społecznej, warsztatami terapii zajęciowej i ośrodkami szkolno-wychowawczymi, organizując wspólne zajęcia.

Biblioteki gromadzą książki z dużą czcionką oraz audiobooki. W miarę możliwości finansowych i organizacyjnych biblioteki prowadzą filie lub punkty biblioteczne w szpitalach.

Wiele bibliotek udostępnia czytelnikom e-booki za pośrednictwem platform: IBUK Libra i Legimi.

Wiele bibliotek uruchomiło lub dodatkowo promowało usługę „książka na telefon”. Zamówienia na zbiory były często realizowane przez rodzinę czytelnika.

Do osób z niepełnosprawnościami kierowana była również działalność kulturalno-oświatowa bibliotek, w 2022 r. biblioteki zorganizowały 349 imprez o charakterze integracyjnym i aktywnej edukacji skierowane do tej grupy użytkowników.

POZABUDŻETOWE ŹRÓDŁA POZYSKIWANIA ŚRODKÓW NA DZIAŁALNOŚĆ BIEŻĄCĄ I INWESTYCJE – UDZIAŁ W PROGRAMACH, GRANTACH, SPONSORING ITP.

Biblioteki publiczne województwa małopolskiego wykorzystują możliwości poprawy jakości pracy i poszerzenia oferty usług poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych.

Biblioteki w województwie (poza MBP w Skawinie, GBP w Wielkiej Wsi, GBP w Słopnicach, BP w Laskowej, GBP w Lipinkach, BM w Świątnikach Górnych) dokonały w 2022 r. zakupu zbiorów w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa „Zakup nowości wydawniczych”. Większość pozyskuje również zbiory przekazywane w formie darów (od osób prywatnych, wydawnictw, stowarzyszeń itp.). W miarę możliwości biblioteki wypracowują własne środki – są to np. opłaty za wynajęcie sal czy usługi reprograficzne.

Budżet partycypacyjny

W 2022 r. wybrane biblioteki publiczne województwa małopolskiego realizowały zadania finansowane ze środków pochodzących z budżetów partycypacyjnych:

- PiMBP w Bochni – z Budżetu Obywatelskiego Gminy Miasta Bochnia: „Najlepsze opcje na przyszłość – Bochnia 2030” – 2 030 zł.
- MBP w Tarnowie – z Budżetu Obywatelskiego Tarnowa: „Zakup książek i e-booków dla MBP” – 100 000 zł.
- BP w Niepołomicach – z Budżetu Obywatelskiego Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice: „Zakup książek i audiobooków – filia Zabierzów Bocheński” – 5 000 zł.

W 2022 r. w województwie realizowano programy, w których uczestniczyło wiele bibliotek publicznych:

Kraszewski. Komputery dla bibliotek

Celem programu jest zapewnienie zrównoważonego dostępu do technologii teleinformatycznych i wyrównanie szans mieszkańców miejscowości w gminach o najniższych dochodach podatkowych na jednego mieszkańca, poprzez wyposażenie bibliotek w nowoczesny sprzęt komputerowy. Program „Kraszewski. Komputery dla bibliotek 2022” był jego siódmą edycją, skorzystało z niego 4 biblioteki z województwa małopolskiego:

- GBP w Łapczycy, kwota dofinansowania 19 032 zł.
- GBP w Ropie, kwota dofinansowania 10 040 zł.
- GBP w Wawrzeńcicach, kwota dofinansowania 24 232 zł.
- BSG Tokarnia, kwota dofinansowania 11 313 zł.

Dyskusyjne Kluby Książki

W 2022 roku 129 placówkach w województwie małopolskim (biblioteki publiczne, pedagogiczne, szkolne, domy kultury) realizowany był projekt DKK. Koordynacja działalności DKK na terenie Małopolski objęła 175 działających klubów (87 klubów dla dzieci i 88 dla dorosłych). Odbyło się 1538 spotkań (1478 spotkań klubowych, 58 autorskich, 1 spotkania integracyjne oraz wykład szkoleniowy dla moderatorów). Liczba stałych członków klubów wynosi 2 610 osób, liczba uczestników wszystkich inicjatyw w ramach DKK w 2022 r. zgromadziła 7038 osób. W WBP w Krakowie odbyło się 18 spotkań klubowych, w których uczestniczyło 17 stałych członków. Księgozbiór DKK Małopolska w 2022 r. wzbogacił się o 955 nowych woluminów.

Mała książka – Wielki Człowiek

W ramach programu Instytutu Książki biblioteki otrzymały pakiety wyprawek czytelniczych dla najmłodszych czytelników i ich rodziców. W programie

uczestniczyły MBP w Myślenicach, MBP w Dobczycach, GBP w Lubieniu, GBP w Pcimiu, GBP Sułkowicach, GBP w Sieprawiu, GBP w Raciechowicach, BSG Tokarnia, GBP w Wiśniowej, BP w Łukowicy, BP w Kamienicy, GBP w Jodłowniku, MB w Mszanie Dolnej.

SYTUACJA KADROWA W BIBLIOTEKACH. WOLONTARIAT.

W bibliotekach publicznych województwa małopolskiego od kilku lat można zaobserwować negatywne zmiany w sytuacji kadrowej. W latach 2018-2022 (poza rokiem 2019, kiedy był wzrost), liczba pracowników działalności podstawowej systematycznie spada. Zmniejsza się liczba pracowników na stanowiskach bibliotekarskich (z 1 405 w 2018 r. do 1 360 w 2022 r.) oraz liczba etatów przeliczeniowych na stanowiskach bibliotekarskich (z 1 265 w 2018 r. do 1 226 w 2022 r.). Coraz mniej pracowników na stanowiskach bibliotekarskich posiada wykształcenie wyższe bibliotekarskie (763 osoby w roku 2018, 746 osób w roku 2022).

Trudności z pozyskaniem pracowników wynikają często z ograniczonych możliwości finansowych bibliotek. Średnia płaca brutto pracowników na stanowiskach bibliotekarskich w województwie małopolskim wyniosła w 2022 r. 4 243 zł.

Na rynku pracy brakuje osób, które ukończyły studia bibliotekarskie. W bibliotekach potrzebni są ludzie merytorycznie przygotowani, tacy, którzy mogą samodzielnie i odpowiedzialnie realizować powierzone zadania. Tymczasem do pracy trafia coraz mniej pracowników z wykształceniem kierunkowym, a wobec relatywnie niskich zarobków i „uwolnienia zawodu bibliotekarza” można przypuszczać, że proces ten będzie postępował. To powoduje, że coraz trudniej znaleźć specjalistów np. opracowujących zbiory biblioteczne. Biblioteki zlokalizowane w mniejszych miejscowościach w pobliżu Krakowa dostrzegają także problem z obsadą stanowisk wynikający z faktu, że potencjalni kandydaci do pracy częściej wybierają Kraków niż lokalne placówki.

W 6 powiatach oraz w WBP w Krakowie na koniec 2022 r. było łącznie 10 nieobsadzonych stanowisk.

Podstawowym problemem z obsadą stanowisk był brak środków na zatrud-

nienie pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami i w związku z tym brak zainteresowania prowadzonymi naborami potencjalnych kandydatów, którzy wybierali zajęcie lepiej płatne. Sytuacja finansowa bibliotek powodowała również, że pomimo wakatów nabory nie były prowadzone.

Wolontariat w bibliotekach publicznych województwa małopolskiego jest zjawiskiem marginalnym.

W 2022 r. jedynie w 25 bibliotekach (13%) pomagali wolontariusze – 246 osób. Najczęściej wolontariuszami byli uczniowie szkół podstawowych i średnich oraz studenci. Wolontariusze pomagali w organizacji wydarzeń, w pracach, podczas których przygotowywane były materiały i dekoracje do zajęć bibliotecznych, wspierali podstawowe prace z księgozbiorem biblioteki. Niestety, często młody wiek wolontariuszy znacznie ograniczał zakres zadań, jakie mogli wykonywać. Ponadto wolontariat nie wiąże się z systematyczną pomocą bibliotekarzom i czytelnikom. Zdarzają się przypadki zaoferowania jedyne okazjonalnej pomocy, najczęściej podczas organizacji wydarzeń kulturalnych, które przygotowują biblioteki.

Bezsprzecznie na wolontariat ma wpływ charakterystyka i wielkość miejscowości, w której funkcjonuje instytucja, a także możliwości kadrowe tak, aby danego wolontariusza najpierw przygotować do pracy na rzecz instytucji, a następnie objąć opieką merytoryczną. Wszystkie biblioteki, w których pomagali wolontariusze, bardzo cenią sobie ich pracę.

WARUNKI LOKALOWE PLACÓWEK BIBLIOTECZNYCH W 2022 R.

W małopolskich bibliotekach publicznych w 2022 r. przeprowadzono remonty, adaptacje i modernizacje pomieszczeń oraz budynków bibliotecznych. Część bibliotek została przeniesiona do nowych lokali/pomieszczeń dzięki czemu poprawił się standard ich funkcjonowania, w kilku przypadkach zmiana lokalizacja wpłynęła negatywnie na sytuację placówki:

- **BP w Cikowicach (pow. bocheński, gm. Łapczyca)** – przeniesienie biblioteki do nowego lokalu, usytuowanego na poddaszu i zbyt małego aby pomieścić księgozbiór, pogorszyło to sytuację placówki,
- **GCKCZiS w Szczurowej, Filia Uście Solne (pow. brzeski)** – placówka wróciła do wcześniej użytkowanego lokalu po remoncie. Biblioteka otrzymała nowe wyposażenie, warunki lokalowe zdecydowanie się poprawiły,
- **MBP w Chrzanowie, punkt biblioteczny w Kościelcu** – przeniósł się do nowego lokalu, którego standard jest na porównywalnym poziomie do poprzedniego,
- **M-GBP w Krzeszowicach (pow. krakowski)** – przenosiny do nowej siedziby poprawiły zdecydowanie sytuację lokalową biblioteki. Zwiększyła się powierzchnia użytkowa co przełożyło się na możliwość organizacji większej liczby spotkań. Obecnie placówka posiada salę konferencyjno-kinową dla 60 osób, powierzchnię wystawienniczą oraz kafejkę literacką.
- **GBP w Zabierzowie – Filia w Rudawie (pow. krakowski)** – zmiana lokalu poprawiła sytuację biblioteki, nowe pomieszczenie jest większe i jaśniejsze a co najważniejsze jest dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- **MB w Mszanie Dolnej** – przeniesienie biblioteki do nowej siedziby zdecydowanie polepszyły jej warunki, placówka zyskała nowy lokal o powierzchni 1270 m².

- **GBP w Korzennej (pow. nowosądecki)** – biblioteka zyskała większą powierzchnię użytkową,
- **BP Gminy Krynicy-Zdroju (pow. nowosądecki)** – biblioteka została przeniesiona z własnego budynku (o pow. 147 m²), do użyczonego lokalu w budynku byłego gimnazjum (436 m²),
- **BP Gminy Krynicy-Zdroju – Filia w Bereście (pow. nowosądecki)** – zmiana lokalizacji spowodowała powiększenie powierzchni lokalowej,
- **GBP Łącko - Filia w Obidzy (pow. nowosądecki)** – przenosiny do budynku wielofunkcyjnego zlokalizowanego w centrum miejscowości wpłynęły na poprawę warunków funkcjonowania,
- **BP Miasta i Gminy Uzdrowskiej Muszyna (pow. nowosądecki)** – biblioteka znajduje się w lokalu zastępczym, do momentu zakończenia remontu lokalu właściwego,
- **Filia os. Biegonice (Sądecka BP)** – zmiana lokalu poprawiła sytuację biblioteki, pozwoliła na wydzielenie stref dla czytelnika dorosłego, młodzieży oraz najmłodszych. Czytelnikom stworzono warunki do spędzania wolnego czasu, wydzielono również miejsce do pracy, nauki i rozwijania zainteresowań. Filia spełnia standardy dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
- **GBP w Krościenku nad Dunajcem (pow. nowotarski)** – wybudowanie nowego budynku biblioteki – 3 kondygnacyjny: parter, piętro i poddasze użytkowe. Biblioteka otrzymała nowe wyposażenie, została dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Przed wejściem znajduje się wrzutnia na książki,
- **PiMBP w Olkusz – Filia w Gorenicach (pow. olkuski)** – nowy lokal jest nieco mniejszy od zajmowanego wcześniej pomieszczenia (o 6 m²), jednak panujące w nim warunki są lepsze,
- **PiMBP w Proszowicach** – zmiana lokalu ma charakter tymczasowy na czas trwania budowy i modernizacji nowej siedziby dla biblioteki. Warunki są trudne - niewielkie pomieszczenia pozwalają tylko na ogra-

niczony dostęp do zbiorów, działalność biblioteki została całkowicie przeniesiona poza lokal – zajęcia dla dzieci i młodzieży realizowane są w przedszkolach i szkołach,

- **Filia Biblioteczna w Budzowie (pow. suski)** – zmiana znacznie poprawiła sytuację lokalową biblioteki,
- **GBP w Zawoi – Filia Skawica (pow. suski)** – placówka została przeniesiona do wyremontowanego, nowego, osobnego pomieszczenia,
- **Filia nr 17 w Tarnowie** – została przeniesiona do nowo wybudowanego budynku Domu Kultury Tarnowskiego Centrum Kultury. Nastąpiła gruntowna poprawa warunków lokalowych biblioteki i zwiększenie jej powierzchni użytkowej,
- **Filia w Niecieczy (gm. Żabno, pow. tarnowski)** – placówka uzyskała dodatkowe pomieszczenie, co powiększyło jej bardzo ciasny lokal o 11 m².

OBYWATELE UKRAINY JAKO UŻYTKOWNICY BIBLIOTEK. WYDARZENIA EDUKACYJNE, KULTURALNE.

W związku z toczącą się wojną w Ukrainie biblioteki publiczne w Małopolsce przygotowały szereg usług skierowanych do uchodźców. Koncentrowały się one przede wszystkim na kilku obszarach:

- organizowanie nauki języka polskiego,
- uruchamianie punktów informacyjnych,
- organizowanie spotkań integracyjnych i zajęć, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży,
- organizowanie spotkań informacyjnych dotyczących załatwiania spraw urzędowych i formalności związanych z pobytem w Polsce
- zainteresowanie gości z Ukrainy ofertą czytelniczą bibliotek,
- zakup zbiorów w języku ukraińskim
- udostępnianie komputerów i internetu, możliwość bezpłatnego korzystania z ksera, drukarki, skanera, faksu,
- dostosowanie stron internetowych – informacje na temat wydarzeń adresowanych do obywateli z Ukrainy czy tłumaczonych na ten język publikowane były w języku polskim i ukraińskim.

Ponadto biblioteki aktywnie uczestniczyły w gromadzeniu i rozdysponowaniu artykułów pierwszej potrzeby dla uchodźców. Uchodźcy z Ukrainy znaleźli również zatrudnienie w małopolskich bibliotekach.

Informację opracowano na podstawie danych zawartych w formularzach statystycznych K-03 oraz sprawozdaniach bibliotek publicznych w województwie małopolskim za 2022 r.